

Zoeken naar raamslachtoffers

Het zoeken naar dode vogels rond een gebouw is een ambivalente bezigheid. Je hoopt niets aan te treffen, maar tegelijk is er nieuwsgierigheid naar wat je zult vinden. Door systematisch te zoeken, kunnen we de omvang van het aantal raamslachtoffers steeds beter in beeld brengen.

Bij moderne gebouwen met veel glas sneuvelen regelmatig vogels, maar systematisch onderzoek daarnaar is in Nederland schaars. Rond het Huygensgebouw – dit bevindt zich naast het kantoor van Sovon – van de Radboud Universiteit in Nijmegen werden tussen oktober 2021 en april 2026 wekelijks controles uitgevoerd op raamslachtoffers. Dat leverde een opvallend beeld op: naar schatting vallen hier jaarlijks ongeveer 150 slachtoffers.

Wekelijkse rondes

De aanleiding voor het onderzoek was een waarneming in oktober 2021. Toenmalig student Christian Brinkman vond onder een glazen wand van het Huygensgebouw drie Zwarte Mezen, twee Zanglijsters en een Merel. Dat leidde tot het idee om het hele gebouw regelmatig te controleren.

Het Huygensgebouw bestaat uit vier vleugels die met elkaar verbonden zijn door tussengebouwen met hoge glazen wanden (figuur 1). Tussen oktober 2021 en april 2026 werden in totaal 110 controle-rondes uitgevoerd, altijd rond zonsopkomst. Aanvankelijk gebeurde dat alleen in het najaar, later ook in het voorjaar. Tijdens de controles werden alle vogels die tegen glas waren gevlogen geregistreerd, zowel levend als dood.

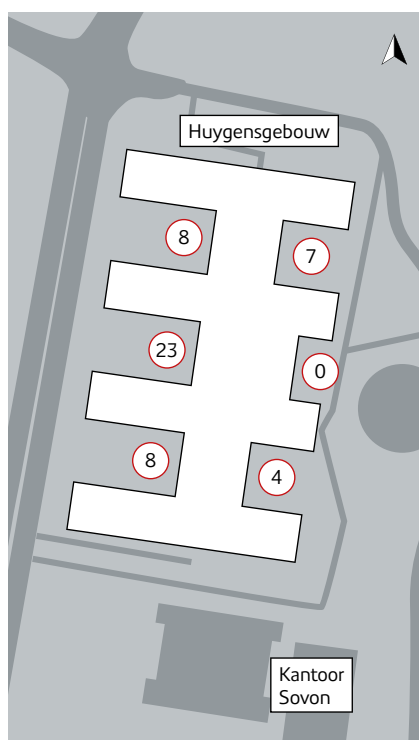
Soort	Aantal
Holenduif	8
Zanglijster	8
Merel	7
Koperwiek	5
Koolmees	4
Tjiftjaf	3
Houtsnip	2
Witte Kwikstaart	2
Vink	2
Pimpelmees	2
Heggenmus	1
Goudhaan	1
Houtduif	1
Zwartkop	1
Spreeuw	1
Bonte Vliegenvanger	1
Boomkruiper	1

▲ Tabel 1. Raamslachtoffers per soort van het Huygensgebouw in Nijmegen, tussen oktober 2021 en april 2026.

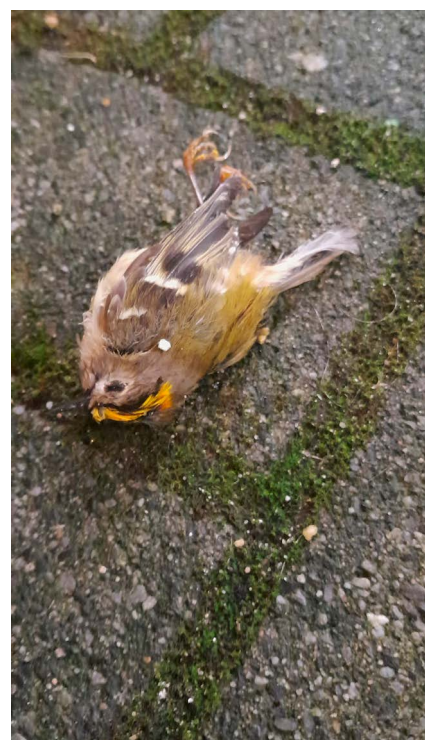
Vijftig slachtoffers

In totaal werden vijftig slachtoffers gevonden: 46 dode vogels en vier gebotste vogels. Dit waren twee Merels, een Koperwiek en een Houtsnip die alle voor een raam op de grond zaten, maar nog wel konden wegvliegen. Daarnaast werd tweemaal een verse afdruk op het raam van een duif (soort bepaald op basis van grootte) gevonden. Alle slachtoffers lagen bij de verticale glaswanden van de tussengebouwen. In totaal werden zeventien soorten vastgesteld. De meest gevonden soorten waren Holenduif en Zanglijster (beide acht exemplaren), gevolgd door Merel (zeven), Koperwiek (vijf) en Koolmees (vier) (tabel 1).

Opvallend was de sterke concentratie aan de westzijde van het gebouw: 78% van alle slachtoffers werd daar gevonden. Vooral de middelste glazen wand bleek problematisch. Een deel van de vogels lag op het platte dak boven de hoofdingang, andere op de grond bij de fietsenkelder.

▲ Figuur 1. Ligging van het Huygensgebouw in Nijmegen, met het aantal slachtoffers in de periode oktober 2021 – april 2026.

▲ Goudhaan als raamslachtoffer bij het Huygensgebouw. Foto: Jan Schoppers

Najaar piekt

Onder de slachtoffers zaten zowel standvogels als typische trekvogels. Vooral in het najaar werden veel aanvaringen vastgesteld. Gemiddeld werden toen bijna twee keer zoveel slachtoffers per bezoek gevonden als in het voorjaar. De piek van de aanvaringen lag duidelijk in de trekperiode. In het voorjaar vielen de meeste slachtoffers tussen eind februari en eind maart, terwijl de najaarspiek liep van eind september tot begin november, met een mediaan rond half oktober. Dat patroon past goed bij de aanwezigheid van trekkende lijsters en andere nachtelijke trekvogels. Opvallend waren bijvoorbeeld twee Houtsnippen die vrijwel op dezelfde plek tegen het noordoostelijke raam vlogen.

Werkelijke aantal hoger

Het gevonden aantal geeft zeer waarschijnlijk een onderschatting van het werkelijke aantal slachtoffers. Kleine vogels verdwijnen vaak snel door predatie, maar lijsters of resten daarvan kunnen maanden tot zelfs meer dan een jaar – in het onderzoek alleen op het platte dak van de hoofdingang – blijven liggen. Van sommige soorten werden alleen nog verenresten gevonden. Rond het gebouw zijn sporen vastgesteld van de bruine rat, vos en marterachtigen, terwijl waarschijnlijk ook Zwarte Kraaien en Eksters kadavers meenemen. Voor het onderzoek werd alleen rond zonsopkomst gezocht. 's Nachts of overdag gestorven vogels, of vogels die later op de dag werden weggehaald door predatoren, bleven daardoor buiten beeld. In het voorjaar (januari–eind april) werden tijdens 36 bezoeken gemiddeld 0,28 slachtoffers per bezoek gevonden (10 in totaal), terwijl in het najaar (eind augustus–eind december) tijdens 74 bezoeken gemiddeld 0,54 slachtoffers per bezoek werden geregistreerd (40 in totaal). Door deze gemiddelden te extrapoleren naar de volledige seizoenen komt het aantal aanvaringsslachtoffers rond het Huygensgebouw uit op ruim 50 in het voorjaar en circa 99 in het najaar, samen ongeveer 150 per jaar. Op basis van zowel eerdere studies als gegevens uit onze eigen database wordt aangenomen dat in de niet-getelde maanden (mei-juli) vergelijkbare aantallen voorkomen.

Groot probleem, weinig aandacht

De oorzaken van de botsingen zijn niet precies vastgesteld, maar waarschijnlijk spelen meerdere factoren een rol. Aanvaringen met ramen lijken vooral te worden veroorzaakt doordat vogels glas niet als barrière herkennen. Transparant glas wordt gezien als doorgang en reflecterend glas als voortzetting van de omgeving (zoals lucht, water of vegetatie), waardoor vogels ertegenaan vliegen. Dit risico wordt vergroot door factoren zoals vegetatie in de buurt, doorkijkmogelijkheden door gebouwen, en de plaatsing van objecten zoals voederplekken dicht bij ramen. Kunstlicht kan een rol spelen bij nachtelijke trekvogels, maar het lijkt erop dat de meeste slachtoffers vallen door visuele misinterpretatie van glas.

Hoewel botsingen tegen glas een bekend probleem zijn, is systematisch onderzoek in Nederland opvallend beperkt. Rond de eeuwwisseling was er kort aandacht voor raamslachtoffers bij nieuwe gebouwen en glazen windschermen, maar publicaties met langdurige tellingen zijn zeldzaam. Ook in Europa blijft het onderzoek achter bij Noord-Amerika, waar veel meer studies zijn uitgevoerd. Dat is opvallend, want moderne gebouwen met veel glas zijn tegenwoordig overal aanwezig. Het Huygensgebouw laat zien dat één enkel gebouw al tientallen slachtoffers per jaar kan veroorzaken. Waarnemingen blijven belangrijk.

Foto: Luc Hoogenstein

Dode vogels tellen

Meer onderzoek naar raamslachtoffers is nodig om probleemlocaties in kaart te brengen én oplossingen te ontwikkelen, bijvoorbeeld door vogelvriendelijk glas of aangepaste verlichting toe te passen. Hoewel de cijfers altijd enigszins vertekend zullen zijn, blijft het doorgeven van dode vogels van groot belang om patronen en risico's te herkennen. Iedereen kan hieraan bijdragen. Voor wie zelf systematisch wil tellen, biedt LiveAtlas een geschikt instrument: door ook dode en zieke vogels – inclusief nulwaarnemingen – vast te leggen, ontstaat waardevolle informatie die helpt om het probleem beter te begrijpen én aan te pakken.

Het onderzoek onderstreept het belang van het doorgeven van dode vogels via portals als waarneming.nl en LiveAtlas. Losse meldingen geven inzicht in probleemlocaties, terwijl systematische tellingen helpen om de omvang van het probleem beter te begrijpen. Het meldformulier voor dode vogels van Sovon (portal.sovon.nl/dood) omvat het totaal aantal gemelde sterfgevallen. Sinds de start in 2007 zijn in totaal 106.450 doodmeldingen geregistreerd. Daarvan hadden 3608 meldingen betrekking op vogels die tegen een raam vlogen en 297 op een botsing tegen een gebouw. Samen vormen deze aanvaringen 3,7% van alle doodmeldingen. Binnen deze groep van raam- en gebouwslachtoffers zijn vooral schaarse en relatief grote soorten sterk vertegenwoordigd, met de Houtsnip als duidelijke koploper (1179 exemplaren).

— Jan Schoppers